

ETBB98 MĚSTO OČIMA ETNOLOGA
1. HODINA

OSNOVA

- Proč město?
- Co je to město?
- Typologie města.
- Krátký historický exkurz.

PROČ MĚSTO?

- Fenomén spojený se vznikem prvních civilizací.
- V současnosti žije ve městech více jak polovina obyvatel planety.
- Významný předmět výzkumu pro etnologická bádání.

CO JE TO MĚSTO?

- Město je „*relativně velké, hustě a trvale osídlené se sociálně heterogenními individui*“ – Louis Wirth
- Město je také „*něčím více než seskupením jednotlivých lidí a sociálních zařízení (...), je také něčím více než pouhou soustavou institucí a administrativních zařízení (...). Město je spíše stav mysli, souhrn zvyků a tradic. Je obsaženo v životních procesech lidí, že kterých se skládá, je produktem lidské povahy.*“ – Robert E. Park

CO JE TO MĚSTO?

- Etnologická definice města : „*Typ sídelního útvaru, který je charakteristický velkou hustotou a počtem obyvatel na jednotku plochy a jejich specifickou sociální a profesní strukturou, v níž hrají význačnou roli osoby zabývající se řemeslem, obchodem, správou, kulturou, výchovou, vzděláním, zdravotní péčí a intelektuální činností.*“ –
Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska (2007).

CO JE TO MĚSTO?

- V České republice je podle zákona 128/2000 Sb., §3. městem obec, která:
 - Obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, je městem, pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.
- Statutární města podle §4:
 - Městy se zvláštním postavením (dále jen "statutární město") jsou Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Ostrava, Opava, Havířov a Most.
- Praha se počítá jako kraj.

TYPOLOGIE MĚSTA

1. statistická – počet obyvatel a velikost osídlení
2. geografická – určuje se podle polohy osídlení
3. historická – město jako politicko-správní jednotka
4. sociologická – město jako sociální fenomén
5. ekonomická – město jako ekonomická jednotka
6. demografická
7. funkční

TYPOLOGIE MĚSTA

- Můžeme rozlišit čtyři stránky města (Velký sociologický slovník, 1996):
 - hmotná a morfologická (fyzická podoba města)
 - funkční a institucionální
 - sociální a psychologickou (obyvatelé)
 - sémiotická (město jako symbol nesoucí informace, kulturní obsahy apod.)

KRÁTKÝ HISTORICKÝ EXKURZ

- Pro vznik důležitá zemědělská revoluce a zdokonalení technologií a společenských forem života.
- Starověká města již v Mezopotámii, Egyptě, Indii, Číně a Mexiku.
- Vznik těchto měst byl umožněn několika faktory: zvyšující se počet obyvatel a hustota osídlení, soustředění zemědělských výrobků, specializace, vynález písma, sociální stratifikace atd.

KRÁTKÝ HISTORICKÝ EXKURZ

- Středověká města:
 - v raném středověku menší, vesnický život převažuje;
 - vznik: na místech obchodu, díky geografickým podmínkám, dřívější existence poutních míst, vesnic a vznik na zelené louce;
 - plánování měst podléhalo přísným pravidlům.
- Městský způsob života (Max Weber):
 - klíčové osamostatnění měst na centrální vládě;
 - spojení pevností a tržišť, vlastní soud, politická autonomie;
 - transformace ze zemědělské společnosti na „moderní“.

KRÁTKÝ HISTORICKÝ EXKURZ

- Předindustriální město: přechod od gemeinschaft (pospolitost) ke gesellschaft (společnost) – Ferdinand Tönnis.
- Charakteristika (Jiří Musil: Sociologie soudobého města. 1967):
 - počet obyvatel žijících ve městě nepřesahoval několik procent;
 - malá velikost měst (jen málo měst přes 100 tisíc ob.);
 - nejvíce využívaná energie – energie živá;
 - ustálená sociální struktura, vysoce hierarchizovaná a málo vertikálně mobilní.

KRÁTKÝ HISTORICKÝ EXKURZ

- Průmyslová revoluce:
 - zpřetrhala staré vazby, změnila způsob bydlení a práce = vznik dělnické třídy;
 - kapitál začal ovlivňovat výstavbu a tedy podobu měst (vznik továren, dělnických kolonií, ale později také vznik suburbanizace).
- Urbanizace = zvyšování počtu obyvatel ve městě a rozšíření městského způsobu života („process of becoming urban“ – Richard LeGates).
- Typy urbanizace: ekonomická, demografická, prostorová a sociální.

KRÁTKÝ HISTORICKÝ EXKURZ

- Fáze urbanizace:
 1. klasická urbanizace,
 2. suburbanizace,
 3. deurbanizace,
 4. reurbanizace.
- Ke konci 20. století na vzestupu:
 - deindustrializace,
 - terciarizace,
 - globalizace.

